

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. sausio 11 d.
(OR. en)

5153/22

AGRI 5
AGRIORG 3
AGRIFIN 2

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Tarybai
Dalykas:	Padėtis rinkoje - Pasikeitimas nuomonėmis

Delegacijoms priede pateikiamas pranešimas pirmiau nurodytu klausimu, kurį numatoma aptarti 2022 m. sausio 17 d. Tarybos (žemės ūkis ir žuvininkystė) posėdyje.

Padėtis žemės ūkio rinkoje**Bendra informacija**

1. Nors dar neaišku, koks bus pastaruoju metu išaugusio COVID-19 atvejų skaičiaus poveikis, šiuo metu ES žemės ūkio maisto produktų sektorius iš esmės yra atsigavęs po COVID krizės, nes laipsniškai atnaujinamas maitinimo paslaugų teikimas ir šalinami su krize susiję asmenų ir prekių judėjimo apribojimai. Eksporto sektorius užtikrintai atsigavo – jo vertė 2021 m. sausio–rugsėjo mėn. padidėjo 8 %, palyginti su praėjusiais metais. Taip pat užfiksuotas dvišalės prekybos su JK – pirmąja ES eksporto paskirties šalimi – atsigavimas. Tačiau esama didelės rizikos, susijusios su neaiškumais dėl būsimos sienų kontrolės ir laisvosios prekybos susitarimų, kuriuos JK neseniai pasirašė su trečiosiomis šalimis, poveikiu. Taip pat reikėtų atidžiai stebėti kitų prekybos apribojimų, atsirandančių dėl tarptautinių pokyčių, poveikį.
2. 2021–2022 m. ES žemės ūkio rinkas palaiko dinamiška pasaulinė paklausa, dėl kurios pakilo pasaulinės kainos. 2021 m. lapkričio mėn. FAO maisto kainų indeksas, atspindintis pasaulines žemės ūkio sektoriaus kainas, buvo 27 % didesnis nei prieš metus. Šį žemės ūkio sektoriaus kainų padidėjimą atspindi ir Sąjungos kainos: 2021 m. trečiąjį ketvirtį Eurostato žemės ūkio produktų kainų indeksas yra vidutiniškai 13 % didesnis nei prieš metus. Tačiau susidėję įvairūs veiksniai, be kita ko, pasaulio ekonomikos atsigavimas ir padidėjusi dujų paklausa, prisidėjo prie to, kad šiuo metu pašoko energijos, Europoje visų pirma gamtinių dujų, kainos – jos pasiekė naują rekordinį lygį. Energijos kainų šuolis daro didelį poveikį daugumai žemės ūkyje naudojamų priemonių kainoms. Tai ypač pasakytina apie trąšų kainas, kurios per metus pakilo daugiau nei du kartus. Pasaulio banko trąšų indeksas 2021 m. lapkričio mėn. 165 % viršijo 2020 m. lapkričio mėn. indeksą. Visų pirma azoto trąšų kainos yra labai susijusios su gamtinių dujų, kurios yra pagrindinė amonio ar karbamido gamybos žaliava, kaina. Pasaulio banko duomenimis, 2021 m. lapkričio mėn. užfiksuota, kad pasaulinės karbamido ir DAP (diamonio fosfato) kainos per praėjusius metus padidėjo atitinkamai 268 % ir 102 %. Dėl didelių energijos kainų ir tiekimo grandinių sutrikdymo, kurį sukėlė COVID-19, padidėjo transporto išlaidos ir įtampa biržos prekių rinkose. Ši įtampa sumažėjo paskutinėmis 2021 m. savaitėmis, pavyzdžiui, 2021 m. gruodžio mėn. „Baltic Dry Index“ sumažėjo 30 % (nesupakuotų krovinių vežimo jūra išlaidos). Eurostato 2021 m. trečiojo ketvirčio kombinuotųjų pašarų kainų indeksas buvo vidutiniškai 14 % didesnis už praėjusių metų vertę.

3. Apskritai infliacinis spaudimas sustiprėjo: 2021 m. pirmąjį pusmetį ir vėliau labai padidėjo energijos, žaliavų ir trąšų kainos. Nuo 2021 m. balandžio mėn. ES maisto prekių kainų infliacija šiek tiek paspartėjo ir 2021 m. lapkričio mėn. pasiekė 2,9 %, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu praėjusiais metais. Maisto prekių kainų infliacija tebėra gerokai mažesnė už bendrą infliacijos lygį (5,2 % per tą patį laikotarpį). Nors ECB prognozuoja staigų infliacijos, įskaitant energijos komponentą, sumažėjimą 2022 m., rinkos pokyčius šiuose sektoriuose reikėtų atidžiai stebėti.
4. Per paskutinius du Žemės ūkio ir žuvininkystės tarybos posėdžius beveik visos valstybės narės atkreipė dėmesį į šią padėtį ir paminėjo neigiamą didėjančių gamybos sąnaudų poveikį ūkininkų maržoms tiek gyvūnų (pašarų išlaidos, energija ir kt.), tiek pasėlių (trąšos, energija ir kt.) sektoriuose, ir daugelis iš jų ragino patvirtinti neatidėliotinas rinkos priemones. Tai ypač pasakytina apie kai kuriuos sektorius, pvz., kiaulienos, kuriuose dėl didėjančių gamybos sąnaudų, ypač pašarų, ir didelės pasiūlos, nulemtos kitų veiksmų, pelno maržos sumažėjo iki labai žemo lygio arba jų nebeliko.

Padėtis pagrindiniuose sektoriuose

5. Remiantis naujausiomis prognozėmis, 2021–2022 m. ES iš viso bus užauginta 291 mln. tonų **grūdų**, t. y. 3,4 % daugiau nei prieš metus (+4,1 %, palyginti su penkerių metų vidurkiu), visų pirma dėl kviečių gamybos atsigavimo (prognozuojama 130,6 mln. t, +7,3 %, palyginti su penkerių metų vidurkiu). Prognozuojama, kad kukurūzų gamyba sudarys 69,4 mln. tonų, t. y. 2,1 % daugiau nei prieš metus (+ 3,1 %, palyginti su penkerių metų vidurkiu). Atsižvelgiant į sumažėjusią kiaulienos gamybą ES, pašarų paklausa yra šiek tiek mažesnė, palyginti su ankstesniais prekybos metais, t. y. sumažėjo 0,18 %. ES grūdų kainos paprastai išlieka didelės dėl didelės pasaulinės paklausos ir blogėjančių pasėlių sąlygų Pietų Amerikoje. Prognozuojama, kad 2021–2022 m. ES bus užauginta 30,5 mln. tonų aliejingųjų sėklų. Šis metinis 7 % padidėjimas (po 2020–2021 m. sumažėjimo) turėtų palengvinti sąlygas ES rinkoje, nes turėtų didėti pasiūla, nors rapsų pasiūlos padėtis vis tiek išliks įtempta dėl mažų pradinių atsargų. Nepaisant didelių kainų, kai kuriose Sąjungos dalyse, pvz., Suomijoje ir Rumunijoje, dėl mažo derliaus gamintojai negali jomis pasinaudoti.

6. ES 2021–2022 m. **cukrinių** runkelių derliaus prognozė yra daug palankesnė nei praėjusį sezoną ir taip pat 2,4 % didesnė už penkerių metų vidurkį, t. y. derlius turėtų siekti 75,4 t/ha. Vertinama, kad ES cukrinių runkelių auginimo plotai sudarys 1,5 mln. ha, tad ES cukraus gamyba galėtų pasiekti 15,7 mln. tonų, t. y. 7 % daugiau nei ankstesnį sezoną. Pasaulinės kainos išliko palyginti didelės, o ES cukraus kaina 2017 m. spalio mėn. viršijo referencinę ribą ir siekė 417 EUR už toną.
7. ES **ryžių** rinka yra palyginti rami: stabilus importas, aukštos vidaus kainos, o geros oro sąlygos prisidėjo prie gausaus derliaus rugsėjo ir spalio mėn. Pasaulinė ryžių rinka pasižymi didelėmis kainomis, maža prekybos apimtimi ir nuolatiniais sutrikimais dėl konteinerių trūkumo, labai didelėmis vežimo išlaidomis, kliūtimis dėl COVID-19 (Indija, Tailandas, Vietnamas ir Kambodža) ir politiniais protestais (Mianmaras po perversmo).
8. Prognozuojama, kad **alyvuogių aliejaus** gamyba ES 2021–2022 m. bus 4 % mažesnė, palyginti su praėjusiu sezonu, t. y. beveik 2 mln. tonų (3 % mažesnė už penkerių metų vidurkį). Nepaisant didesnių srautų į JAV, 2020–2021 prekybos metais ES alyvuogių aliejaus eksportas išliko nedidelis, palyginti su ankstesniais lygiais, nors vis dar yra 18 % didesnis už penkerių metų vidurkį. Atsargų atkūrimas kai kuriose eksporto paskirties šalyse ir maisto paslaugų teikimo atnaujinimas turėtų padėti augti eksportui, tačiau ES vartojimas galėtų sumažėti dėl mažesnės pasiūlos ir didesnių už vidutinės kainų. Kai kuriose Sąjungos vietovėse, pavyzdžiui, Kroatijoje, šį sektorių paveikė ne tik bendra didelių gamybos sąnaudų problema, bet ir nepalankios oro sąlygos.
9. **Pieno** rinkai būdinga tvirta paklausa ir ribota pasiūla pasaulyje ir ES. ES vidutinės žalio pieno kainos didėjo kiekvieną 2021 m. mėnesį ir dabar pasiekė aukščiausią lygį nuo 2014 m. kovo mėn. ES pieno produktų kainos viršija neseniai nustatytas ir vidutinės trukmės laikotarpio referencines kainas. ES sūrio ir išrūgų miltelių eksportas šiais metais pasiekė geriausių rezultatų. ES **pieno** gamyba per pirmuosius dešimt 2021 m. mėnesių išliko stabili. Tai lėmė įvairios pieno sektoriaus tendencijos: mažesnė nugriebto ir nenugriebto pieno miltelių, sviesto, fermentuoto pieno ir geriamojo pieno gamyba, palyginti su didesne koncentruoto pieno, sūrio ir grietinėlės gamyba. Per pirmuosius dešimt 2021 m. mėnesių ES pieno produktų eksportas išliko palyginti stabilus, o tendencijos priklausė nuo produkto: mažesnis pieno miltelių ir sviesto eksportas, palyginti su didesniu sūrio, kondensuoto pieno ir išrūgų miltelių eksportu. ES žalio pieno kainos ir toliau didėjo spalio ir lapkričio mėn. ir pasiekė lygius, kurie gerokai viršijo penkerių metų vidurkį. Pasaulio rinkoje ES čederio kainos šiuo metu yra konkurencingiausios, tačiau nenugriebto pieno miltelių ir sviesto kainos yra pačios didžiausios. Okeanija nenugriebto pieno miltelius pateikia konkurencingiausiomis kainomis, o JAV – sviestą ir nugriebto pieno miltelius.

10. **Mėsos** rinkose ES **jautienos** skerdenų kainų tendencija išlieka teigiama, jos tebėra labai didelės, o jas palaiko didelė paklausa ir ribota pasiūla. Prekybos jautiena ir veršiena balansas pagal apimtį ir vertę yra teigiamas. **Kiaulių** skerdenų kainos pakilo iš žemiausio kainų kreivės taško, o paršelių kainos didėja, tačiau abi kainos tebėra mažos. Gamintojų maržos toliau mažėjo, o ES gamyba, palyginti su praėjusiais metais, padidėjo. ES prekybos balansas yra teigiamas, o eksporto lygis aukštas, net jei eksportas į Kiniją lėtėja. Net ir pasibaigus Kalėdų atostogoms kai kurios valstybės narės pranešė, kad nėra aiškių įrodymų, kad pasiektas žemiausias kainų kreivės taškas, ir kad kainų lygis išlieka labai žemas, nors yra neryškių priešingos tendencijos signalų. Beveik visoje ES smarkiai juntamas didėjančių pašarų ir energijos kainų poveikis. Šiuo atžvilgiu kai kurios valstybės narės, visų pirma BG, CZ, DE, ES, HR, LV, HU, MT, PL, RO, SK, savo raštu pateiktose pastabose paprašė kuo greičiau pradėti taikyti neatidėliotinas rinkos priemones arba tiesioginę paramą. Bulgarija atkreipė dėmesį į tai, kad reikia vengti išleisti atsargas į rinką tokiu metu, kai yra tam tikrų požymių, kad keičiasi kainų tendencija. DE, ES, LT, PT ir FI nuomone, padėtis pateisina iniciatyvų, kuriomis siekiama užbėgti už akių dideliems žemės ūkio rinkų sutrikimams ir parengti galimas veiksmų kryptis, stebėseną ir patvirtinimą.
11. Nuo spalio mėn. ES **paukštienos** kainos didėjo ir pasiekė aukštą lygį esant didelei vidaus paklausai ir ribotai gamybai. ES eksportui trukdo ilgalaikiai su paukščių gripu susiję apribojimai, o dėl pastarojo meto protrūkių bangos (pvz., Portugalijoje) kyla pavojus, kad ES eksportas patirs dar didesnę spaudimą. Be to, kai kurios valstybės narės, kaip antai Slovakija, ir toliau praneša apie padidėjusį importą iš Ukrainos. Padėtis turėtų būti atidžiai stebima. Po daugelį savaičių fiksuoto stabilaus kainų lygio **kiaušinių** kainos šiais metais pasiekė aukščiausią lygį; jį palaiko nuolatinė vidaus paklausa, didėjantis eksportas (+18 %) ir mažėjantis importas (–25 %). Vidutinės kainos yra beveik 18 % didesnės nei praėjusiais metais, nors 3 % mažesnės už penkerių metų istorinį vidurkį. Padėtis ES **avienos** rinkoje yra įtempta ir konkurencija yra stipri siekiant užtikrinti tiekimą. Pasaulinė paklausa prieš Kalėdas dar labiau padidino ėrienos kainas.

12. Kalbant apie **vyną**, 2021 m. ES vynu derliui poveikį darė nepalankios oro sąlygos 2021 m. pavasarį ir vasarą, t. y. nuo šalnų iki potvynių ir vynmedžių ligų, susijusių su šiomis klimato sąlygomis. Prognozuojama, kad 2021 m. ES galutinė gamyba bus 13 % mažesnė, palyginti su praėjusiais metais. Prancūzijai ypač krito šalnos – prognozuojamas 29 % sumažėjimas.
- Tačiau labai sparčiai augantis ES vyno eksportas padėjo rinkai atsigauti. 2020–2021 m. sezono metu eksportas pasiekė rekordinį lygį (28,8 mln. Hl, įskaitant 4,1 mln. Hl eksportuotą į JK); jį paskatino su COVID-19 susijusių apribojimų sušvelninimas ir JAV papildomų muitų taikymo sustabdymas. Dėl COVID-19 pandemijos raidos kai kuriose valstybėse narėse vėl nustačius tam tikrus apribojimus HORECA sektoriuje trumpuoju laikotarpiu atsiranda tam tikrų neaiškumų.
13. Kalbant apie **vaisių ir daržovių** sektorių, daugumos produktų rinkos tendencijos yra palankios, tačiau kai kuriose valstybėse narėse obuolių rinkoje padėtis yra sudėtingesnė. Obuolių derlius ES buvo didesnis nei praėjusiais metais dėl gana dosnaus derliaus Lenkijoje, todėl atsiranda spaudimas kainoms ir didėja perdirbimui skirta dalis. Baltarusijos nustatytas draudimas tam tikriems žemės ūkio produktams nuo 2022 m. sausio 1 d. gali padidinti spaudimą šioje rinkoje, nes obuoliai ir kriaušės yra daugiausia eksportuojami produktai. Lenkija numato, kad bus padarytas didelis poveikis jos įvairiems sodininkystės produktams, atsižvelgiant į tai, kad Baltarusijai tenka didelė viso šių Lenkijos produktų eksporto dalis. Numatoma, kad ES užauginamas apelsinų kiekis šiek tiek sumažės dėl nepalankių oro sąlygų Italijoje, o tendencija nuo perdirbtų apelsinų sulčių vartojimo pereiti prie šviežių apelsinų vartojimo tęsis. Kalbant apie tarptautinę prekybą vaisiais ir daržovėmis, po rekordinių 2020-ųjų metų „Brexit’as“ šiek tiek paveikė prekybos srautus: po sudėtingų pirmųjų 2021 m. mėnesių padėtis pagerėjo, o eksportas į ES nepriklausančias šalis per pirmuosius 8 mėnesius galiausiai mažėja tik 4 %, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu. Tačiau prekybos su JK srautas tebėra svarbus klausimas, taip pat atsižvelgiant į tai, kad, kelis kartus atidėjusi, JK planuoja iki 2022 m. vidurio ES eksportuotojams nustatyti išsamią pasienio kontrolę ir sertifikavimo reikalavimus.

Baigiamosios pastabos

14. Nors dėl įvairių priežasčių įvairių maisto produktų kainos pasiekė rekordines aukštumas, gamintojų maržoms ir toliau daromas didelis spaudimas tam tikrų produktų, ypač kiaulienos, atžvilgiu, visų pirma dėl didelių gamybos sąnaudų. Komisijos prašoma papildyti pirmiau pateiktą informaciją, visų pirma kiek tai susiję su bet kokiomis priemonėmis, kurių imtasi neigiamai padėčiai sušvelninti; o valstybių narių – nurodyti, ar, jų nuomone, veiksmai, kurių imtasi arba kurie siūlomi, yra pakankami.
-